



RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-577368-II/08/MK

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, *05/09/2009*

Trybunał Konstytucyjny

Warszawa

Wniosek

Rzecznika Praw Obywatelskich

Na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.) oraz art. 16 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.)

wnoszę o

stwierdzenie, iż przepis art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5 poz. 24 ze zm.) - w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia do sądu na wydane przez prokuratora zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze - jest niezgodny z art. 45 ust 1 i z art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Uzasadnienie

I

Do Rzecznika Praw Obywatelskich kierowane są skargi kwestionujące prawidłowość i zgodność z prawem orzeczeń wydawanych przez prokuratora w przedmiocie zezwolenia na ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego.

Na tle tych spraw ujawnił się problem natury ogólnej, dotyczący braku zewnętrznej kontroli rozstrzygnięć wydawanych w tym zakresie przez organ prokuratury. Istota tego problemu sprowadza się do braku sądowej kontroli takich rozstrzygnięć pomimo, że w sposób bezpośredni dotyczą one sfery chronionego konstytucyjnie prawa do życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia (art. 47 Konstytucji RP).

II.

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe (Dz.U. z 1984 r. Nr 5, poz. 24 ze zm.) - nie wolno publikować w prasie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, jak również danych osobowych i wizerunku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych, chyba że osoby te wyrażają to zgodę.

Z przepisu art. 13 ust. 3 cyt. ustawy wynika natomiast, iż właściwy prokurator lub sąd może zezwolić, ze względu na ważny interes społeczny, na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe.

Przewidziana w art. 13 ust. 3 Prawa prasowego możliwość ujawnienia danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie karne stanowi niewątpliwie daleko idącą ingerencję władzy publicznej w sferę chronionego konstytucyjnie prawa do życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia.

III.

W pierwszej kolejności podnieść należy, iż w niniejszej sprawie zachodzi niekonstytucyjność art. 13 ust. 3 ustawy Prawo prasowe, polegająca na naruszeniu prawa do sądu i zamknięciu drogi sądowej w przypadku weryfikacji w/w zezwolenia.

Brak sądowej kontroli zezwolenia prokuratora na ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego, sprawia, że w omawianym zakresie nie istnieje zewnętrzna kontrola decyzji procesowych podejmowanych przez prokuraturę na etapie postępowania przygotowawczego.

Podkreślić natomiast należy, że zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego (oskarżonego) bezpośrednio ingeruje w sferę chronionego konstytucyjnie prawa do życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia (art. 47 Konstytucji).

Mając na względzie powyższe, wydawanie decyzji przez prokuratora - w sprawach ingerujących w bezpośredni sposób w sferę prawa do prywatności - bez możliwości weryfikacji takiego rozstrzygnięcia przez niezależny sąd - jest w świetle przytoczonych wzorców konstytucyjnych nie do zaakceptowania (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 lipca 2008 r., sygn. akt K 38/07, OTK ZU nr 102/6/A/2008).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego, prawo do sądu jest jednym z podstawowych praw jednostki. Stanowi ono jedną z fundamentalnych gwarancji praworządności. Na konstytucyjne prawo do sądu składa się również prawo dostępu do sądu, tj. prawo do uruchomienia procedury przed sądem (niezależnym, bezstronnym i niezawisłym) (por. wyroki TK z: 9 czerwca 1998 r., sygn. K 28/97, OTK ZU nr 4/1998, poz. 50; 16 marca 1999 r., sygn. SK 19/98, OTK ZU nr 3/1999, poz. 36; 14 grudnia 1999 r., sygn. SK 14/98, OTK ZU nr 7/1999, poz. 163; 10 lipca 2000 r., sygn. SK 12/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 143; 19 lutego 2003 r., sygn. P 11/02, OTK ZU nr 2/A/2003, poz. 12; 14 marca 2005 r., sygn. K 35/04, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 23; 24 października 2007 r., sygn. SK 7/06, OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 108).

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego „Ograniczenia prawa do sądu ustanawiane normą ustawową zgodnie z wymogami wynikającymi z art. 31 ust. 3 Konstytucji, muszą uwzględniać kategoryczny zakaz zamykania drogi do sądu zawarty w art. 77 ust. 2 Konstytucji w zakresie dochodzenia konstytucyjnych wolności i praw. Wyłączenie drogi sądowej w sprawach związanych z naruszeniem wolności i praw może być ustanowione jedynie wprost przepisami konstytucyjnymi. Prawo do sądu, wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji, nie może zostać ograniczone przez zamknięcie w ustawie drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności i praw konstytucyjnych, gdyż takie ograniczenie byłoby oczywiście sprzeczne z art. 77 ust. 2 Konstytucji. W tym sensie

art. 77 ust. 2 Konstytucji wyznacza, obok art. 31 ust. 3, zakres dopuszczalnych ograniczeń prawa do sądu (zob. wyroki TK z: 9 czerwca 1998 r., sygn. K 28/97, 14 czerwca 1999 r., sygn. K 11/98, 16 marca 1999 r., sygn. SK 19/98, 10 maja 2000 r., sygn. K 21/99, z 14 marca 2005 r., sygn. K 35/04). W rezultacie należy stwierdzić, że konieczność ochrony w demokratycznym państwie takich wartości, jak: bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, ochrona środowiska, zdrowia i moralności publicznej, wolności i praw innych osób nie może uzasadniać zamknięcia drogi sądowej w odniesieniu do praw objętych zakresem zastosowania art. 77 ust. 2 Konstytucji. Może natomiast co najwyżej uzasadniać pewne ograniczenia ochrony sądowej, przejawiające się w odmiennym ukształtowaniu zasad postępowania sądowego w stosunku do ogólnych reguł proceduralnych" (wyrok TK z dnia 3 lipca 2008 r., sygn. akt K 38/07, OTK ZU nr 102/6/A/2008).

Brak możliwości zaskarżenia decyzji prokuratora zezwalającej na ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego - jest tym bardziej dolegliwy, iż dotyczy publikacji wizerunku i ujawnienia danych osobowych osób, które korzystają z domniemania niewinności.

Powyższe ma tym większe znaczenie, że raz udzielone zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku nie wymaga ponawiania na dalszych etapach sprawy tj. po wniesieniu aktu oskarżenia - przed sądem I instancji, a następnie przed sądem II instancji. Ponadto zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osoby podejrzanej (oskarżonej), wydane na wniosek określonego dziennikarza, czy redakcji jest skuteczne wobec wszystkich innych dziennikarzy i redakcji (J. Sobczak, *Komentarz do art. 13 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe*, [w:] J. Sobczak, *Prawo prasowe. Komentarz*, publ. LEX).

IV.

Za niekonstytucyjnością art. 13 ust. 3 ustawy Prawo prasowe - w zaskarżonej części - przemawia dodatkowo okoliczność, iż omawiana regulacja zawiera zwrot niedookreślony tj. przesłankę „ważny interes społeczny”, którą winien kierować się prokurator wydając zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze.

Wprawdzie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wyraża się pogląd, że choć zasada określoności nakazuje z dużą ostrożnością posługiwać się wszelkiego rodzaju zwrotami niedookreślonymi i nie da się nigdy całkowicie wyeliminować tych zwrotów z przepisów prawa obowiązującego to jednak ocena posłużenia się przez ustawodawcę pojęciami niedookreślonymi zależy od dwóch okoliczności. Po pierwsze chodzi o „Jakość” samych pojęć, która przekłada się na

określoność samego przepisu, a po drugie o sądową kontrolę przesłanek stosowania i interpretacji pojęcia niedookreślonego (wyrok TK z dnia 28.06.2005 r., sygn. akt SK 56/04).

Jak podkreślił nadto Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 31 marca 2005 r., sygn. akt SK 26/02, zwroty niedookreślone przesuwają obowiązek konkretyzacji norm na etap stosowania prawa i w związku z tym dają sądom pewną swobodę decyzyjną. Nie można jednak zdaniem Trybunału Konstytucyjnego swobody tej utożsamiać „z dowolnością i wolnością od zewnętrznej kontroli”.

W omawianej sprawie istnieje ponadto wątpliwość co do formy, w jakiej winno być udzielane zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego.

Formy, w jakiej winno być udzielane zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego (oskarżonego) nie precyzuje bowiem zaskarżony niniejszym wnioskiem art. 13 ust. 3 Prawa prasowego.

Zdaniem Ministerstwa Sprawiedliwości (por. stanowisko Ministra Sprawiedliwości zajęte w piśmie kierowanym do Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 13 października 2008 r. DL-P-10760-1/08), obowiązujące przepisy procedury karnej nie wskazują dla decyzji podejmowanej przez sąd lub prokuratora na podstawie art. 13 ust. 3 ustawy - Prawo prasowe określonej formy, stąd stosownie do art. 93 § 3 kpk, skoro ustawa nie wymaga dla owego zezwolenia formy postanowienia to wydaje się je w formie zarządzenia, na które nie będzie przysługiwał środek zaskarżenia.

W tym stanie rzeczy uznać należy, że obowiązujące przepisy prawa uprawniają prokuratora do wydania zezwolenia na ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego w formie zarządzenia bez uzasadnienia, na które nie przysługuje środek zaskarżenia.

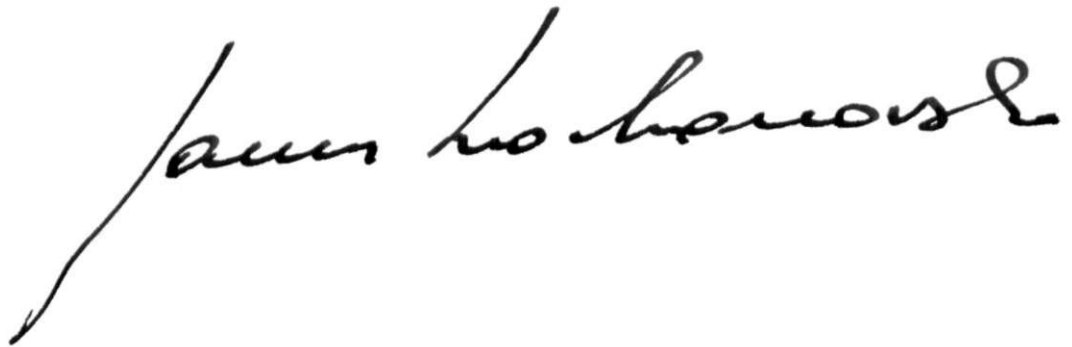
Zatem podkreślić należy, że obywatele, wobec których wydano w/w zezwolenie - z uwagi na brak uzasadnienia, nie mają możliwości zapoznania się z powodami, jakimi kierował się prokurator wydając to zezwolenie.

Dodatkowo udzielanie przez prokuratora przedmiotowego zezwolenia w omawianej wyżej formie oraz posługiwanie się w procesie decyzyjnym przesłankami niedookreślonymi - powoduje niedopuszczalną dowolność i tym samym wprowadza zagrożenie arbitralnością i brakiem przewidywalności decyzji podejmowanych w sprawach doniosłych dla obywateli, bo dalece ingerujących w ich prawa i wolności obywatelskie, które to decyzje z uwagi na brak zewnętrznej kontroli nie mogą być przedmiotem oceny, weryfikacji i wykładni przez organy orzecznicze.

Mając na względzie przedstawione racje, uznać należy, iż dalece ingerująca w prawa i wolności obywatelskie decyzja prokuratora w przedmiocie udzielenia zezwolenia na ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego winna zapadać w formie postanowienia z uzasadnieniem, na które przysługuje stronom zażalenie.

Odmienne uregulowanie przedmiotowej materii pozostaje w sprzeczności z powołanymi w niniejszym wniosku wzorcami konstytucyjnymi.

W związku z powyższym, wnoszę jak na wstępie.

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style. The signature appears to read "Janusz Łobaczewski".